

jaarverslag 2020

onderwijsraad

inhoud

Woord vooraf	3
<i>Raadslid Jasmijn Kester</i> <i>‘Lange lijnen voor de toekomst’</i>	5
1 Over de Onderwijsraad	7
2 Adviezen 2020	9
<i>Raadsadviseur Mirjam Bakker</i> <i>‘Verder kijken dan het onderwijs’</i>	13
3 Activiteiten van de raad	15
<i>Lid JongerenOnderwijsraad Martin Pomper</i> <i>‘Uit de school geklapt’</i>	17
4 Impact adviezen	19
5 Samenstelling raad en bureau	24
Colofon	26

woord vooraf

There was a time when meanings were focused and reality could be fixed; when that sort of belief disappeared, things became uncertain and open to interpretation.

– Bridget Riley

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Door de covid-19-pandemie is het jaar 2020 ongekend gebleken. Als een steen die in een vijver viel, trok het coronavirus vanaf maart steeds grotere kringen in de Nederlandse samenleving.

De crisis trekt een enorme wissel op het onderwijs. Scholen en universiteiten moeten half maart 2020 abrupt overschakelen naar (digitaal) afstandsonderwijs. De praktijkuren in het beroepsonderwijs komen in de knel. De eindtoets en centrale eindexamens worden afgelast. Na drie maanden kunnen scholen langzaam en gefaseerd per onderwijssector weer overgaan op (deels) fysiek onderwijs. Maar vlak voor de kerstvakantie moeten ze de deuren toch weer sluiten. Leerlingen en studenten leren en studeren in deze perioden vanuit huis, veelal gekluisterd aan het scherm, zonder klasgenoten of leraren om zich heen. Ouders helpen hun kinderen zo goed en zo kwaad als het gaat met school of studie, vaak in combinatie met eigen huiswerk. In februari 2021 kunnen de basisscholen hun deuren weer openen, langzaam gevolgd door scholen voor voortgezet onderwijs en het mbo.

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Dit alles legt een grote druk op iedereen die betrokken is en heeft ingrijpende gevolgen. De zorgen over kinderen en jongeren nemen toe. Zorgen over onveilige thuissituaties, studievertraging en oplopende leerachterstanden. Over hoe kinderen in een minder gunstige thuissituatie bovenmatig worden geraakt. En over het toekomstperspectief van jonge generaties. Tot op de dag van vandaag moet iedereen die op school of universiteit werkzaam is, alle zeilen bijzetten om goed onderwijs te blijven bieden.

Met twee spoedadviezen doet de raad in het voorjaar van 2020 aanbevelingen aan het kabinet voor het ondervangen van de gevolgen van de crisis op de korte termijn, en stelt de raad een investeringsagenda op voor de langere termijn. Want ook in tijden van crisis is het zaak vooruit te blijven kijken. Naast de corona-adviezen publiceert de raad een langetermijnperspectief op inclusiever onderwijs, vanuit de ambitie dat steeds meer scholen en mbo-instellingen klaarstaan voor leerlingen en studenten met een beperking. In een verkenning over sekseverschillen in het onderwijs brengt de raad in beeld hoe het onderwijs en de samenleving kunnen bijdragen aan de vermindering van genderstereotiep gedrag. Dit vanuit de idee dat verschillen tussen jongens en meiden er mogen zijn, maar niet als gevolg van beperkte keuzevrijheid en ongelijke kansen.

Corona zal op de korte termijn het leven blijven bepalen. Net als in het werk van de Britse op-art-kunstenaar Bridget Riley blijven we in 2021 een goeddeels virtuele wereld betreden, die voor velen onzekerheid met zich meebrengt en waarvan de effecten nog niet in volle omvang bekend zijn. De raad volgt deze ontwikkelingen nauwgezet en zal de politiek en het onderwijsveld met adviezen terzijde staan.

Edith Hooge
Voorzitter

Mirjam van Leeuwen
Secretaris-directeur

inter view

Raadslid Jasmijn Kester
over inclusiever onderwijs

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

5

lange
lijnen
voor de
toekomst

Passend onderwijs is zo'n onderwerp waarover veel wordt gezegd en geschreven. Dat was zeker het geval in 2020, het jaar waarin de Wet passend onderwijs werd geëvalueerd. De Onderwijsraad voegde in juni het advies *Steeds inclusiever* toe aan de discussie. Raadslid Jasmijn Kester, als commissievoorzitter nauw betrokken bij de totstandkoming van het advies, legt uit wat de toegevoegde waarde ervan is.

“Onze kracht als raad is dat we onafhankelijk zijn, dat we kijken naar meerdere onderwijssectoren én dat we niet alleen achterom kijken, maar ook vooruit”, zegt Kester. “Voor het advies *Steeds inclusiever* hebben we gekeken naar het basis- en voortgezet onderwijs en naar het mbo. Daarbij hebben we ons gericht op het verleden, het heden en de toekomst.” Terwijl het consortium van onderzoeksinstellingen dat eerder de Wet passend onderwijs evalueerde, vooral terugkeek. De Onderwijsraad toetste zijn bevindingen ook aan internationale ontwikkelingen en aan de Wet gelijke behandeling op grond van een handicap of chronische ziekte. Deze wet is aangepast aan het VN-verdrag Handicap, dat sinds 2016 in Nederland geldt.

Grillige ontwikkelingen

Het brede perspectief van de Onderwijsraad bood de kans lange lijnen voor de toekomst uit te zetten. Daarin schetst de raad ook positieve, nog jonge ontwikkelingen. Kester: “Passend onderwijs functioneert in de ene regio beter dan in de andere. We hebben veel mensen geraadpleegd om die informatie op te halen. Natuurlijk scholen in het regulier en speciaal onderwijs, maar ook schoolbesturen, belangenorganisaties, sectorraden en samenwerkingsverbanden. Het was heel interessant om te zien dat er goede mengvormen zijn van regulier en speciaal onderwijs en dat er veel ruimte is om passend onderwijs vorm te geven. De ontwikkelingen verlopen niet lineair, maar grillig. We hebben onszelf de vraag gesteld: hoe kun je de goede ontwikkelingen verder brengen? En daarvan concrete voorbeelden opgenomen in het advies. Dat sprak mensen in het onderwijsveld aan; het advies is voor hen herkenbaar geworden. Dat is althans wat we terugkrijgen.”

Ook vanuit de Tweede Kamer en de minister kwamen reacties. “Er waren positieve en ook kritische geluiden vanuit de politiek”, zegt Kester. “Dan weet je dat een advies goed gelezen wordt. We hadden het moment van publicatie vrij precies gepland: tussen de verschijning van de wetsevaluatie en de jaarlijkse rapportage van de Onderwijsinspectie in. Maar toen het zover was, stond het onderwijs volop in het teken van corona. Daarom hebben we het advies bewust later uitgebracht, toen er meer ruimte was om het gesprek hierover te voeren.”

Afbakening

De minister nam veel aanbevelingen van de raad over toen hij in november zijn verbeteraanpak voor passend onderwijs publiceerde. Kester: “Het bleek niet duidelijk over wie het gaat als er gesproken wordt over leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. Dat maakt het bijvoorbeeld lastig een norm voor basisondersteuning te formuleren. In ons advies hebben we de doelgroep daarom afgebakend. Wij hebben gezegd: het gaat hier over leerlingen met een beperking. En ja, er moeten óók oplossingen komen voor leerlingen zonder beperking maar wel met een behoefte aan maatwerk en begeleiding, zoals hoogbegaafden. De raad maakte deze keuze om te voorkomen dat alle vormen van ondersteuning straks weer op een hoop worden gegooid. Effectief beleid vraagt om concrete doelen stellen en keuzes maken. Daarvoor heeft de raad met dit advies duidelijke handvatten gegeven.”

over de onderwijsraad

Missie onderwijsraad: goed onderwijs voor iedereen

Taak en werkwijze

Goed onderwijs voor iedereen: daar draagt de Onderwijsraad aan bij. De raad geeft al meer dan honderd jaar advies over onderwijsbeleid en -wetgeving aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer en soms ook aan gemeenten. Gevraagd én uit eigen beweging. Dit mondt uit in gefundeerde verkenningen en adviezen die focussen op oplossingen voor de langere termijn. Ze gaan over alle vormen van onderwijs: van voorschoolse voorzieningen tot aan postuniversitair onderwijs en een leven lang ontwikkelen.

De raad is onafhankelijk en staat tegelijkertijd midden in de samenleving en het onderwijs. De adviezen worden gevoed door kennis en ervaring uit de onderwijspraktijk en de praktijk van onderwijswetgeving en -beleid. En ze worden gebaseerd op wetenschappelijke kennis en inzichten. Speciale vermelding verdient de JongerenOnderwijsraad. Leerlingen en studenten van diverse leeftijden en schooltypen delen hier hun ervaringen en ideeën over het Nederlandse onderwijs en denken mee over onderwerpen waarover de raad adviseert.

De leden van de Onderwijsraad worden voor vier jaar benoemd op persoonlijke titel. Ze zijn aangetrokken vanwege hun wetenschappelijke kennis, praktijkervaring in het onderwijs en/of maatschappelijke bijdrage, in combinatie met hun visie op het onderwijs. De brede eigen expertise zorgt ervoor dat er altijd vanuit meerdere – bijvoorbeeld onderwijskundige, economische, internationale en juridische – invalshoeken naar een onderwerp wordt gekeken.

[Lees meer](#)

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Werkprogramma

Het Werkprogramma 2021 schetst welke adviezen en verkenningen de Onderwijsraad in 2021 uitbrengt. Het werkprogramma is opgesteld mede op basis van gesprekken met de bewindslieden van OCW, leden van het parlement en betrokkenen in het onderwijsveld. Op Prinsjesdag 2020 heeft de regering het werkprogramma van de Onderwijsraad tegelijk met de Rijksbegroting naar het parlement gestuurd.

In 2021 en 2022 gaat de Onderwijsraad de volgende adviezen en verkenningen uitbrengen op verzoek van het ministerie van OCW:

- Technologie en onderwijsleerprocessen
- Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel
- Overgangen naar en binnen het hoger onderwijs
- Extern toezicht

Daarnaast publiceert de raad in 2021 adviezen over onderwijstijd, vrijheid van onderwijs en privaat aanbod in het onderwijs.

Zowel het onderwijsveld als de overheid staat voor uitdagingen om de gevolgen van de coronacrisis te ondervangen. De raad kiest daarom voor een kort en wendbaar programma dat ruimte laat voor mogelijke corona-gerelateerde adviesvragen gericht op de langere termijn.

[Lees meer](#)

Financiën

De Onderwijsraad heeft een jaarbudget van 2.378.000 euro. Om adviezen te kunnen ontwikkelen, gaat het merendeel van dit budget (circa 1,7 miljoen euro) naar personele kosten: salariskosten van het bureau en vergoedingen van raadsleden en voorzitter. Verder heeft de Onderwijsraad ongeveer 200.000 euro besteed aan het laten uitvoeren van onderzoek. Operationele kosten (vooral drukwerk, verzending en communicatie) en huisvestingskosten (huur pand, schoonmaak en dergelijke) vormen de resterende posten.

Over de besteding van de middelen legt de Onderwijsraad verantwoording af aan het ministerie van OCW.

adviezen 2020

2

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

De Onderwijsraad bracht in 2020 vijf (brief)adviezen uit en publiceerde een verkenning.

Figuur 1. Aantal (brief)adviezen 2019-2020

	2019	2020
Adviezen	3	2
Verkenningen		1
Briefadviezen	3	3

Adviezen in 2020

Een verkenning van sekseverschillen in het onderwijs

Jongens hebben een minder gunstige schoolloopbaan en vrouwen een minder gunstige beroepsloopbaan. De Onderwijsraad vindt dat verschillen tussen jongens en meiden er mogen zijn, maar niet als gevolg van beperkte keuzevrijheid en ongelijke kansen. Iedereen moet de mogelijkheid krijgen zijn of haar capaciteiten te ontwikkelen en zich vrij voelen een school- en beroepsloopbaan te kiezen die daarbij passen. De Tweede Kamer heeft de minister gevraagd een beleidsreactie te maken op de verkenning. Deze beleidsreactie gaat nog verschijnen.

[Lees verder](#)

Steeds inclusiever

De Onderwijsraad schetst hoe het onderwijs op langere termijn inclusiever kan worden voor leerlingen en studenten met een beperking. Zodat stapsgewijs steeds meer scholen en mbo-instellingen klaarstaan voor leerlingen en studenten met een beperking. Minister Slob neemt het advies voor een belangrijk deel over. In de Kamerbrief van 4 november 2020 kondigt hij 25 maatregelen aan om passend onderwijs te verbeteren en stappen te zetten richting inclusiever onderwijs. Ook dienen Kamerleden meerdere moties in die in lijn zijn met het advies van de raad.

[Lees verder](#)

Vooruitzien voor jonge generaties

Om de gevolgen van de coronacrisis te ondervangen, komt de Onderwijsraad met een beleids- en investeringsagenda die de komende jaren leidend kan zijn voor het onderwijsbeleid. De raad noemt vijf vraagstukken die al speelden en die de crisis op scherp heeft gezet, zoals de druk op het onderwijs door de leraren- en schoolleiderstekorten. Na het advies sturen de ministers op 29 juni 2020 een uitgebreide beleidsreactie aan de Tweede Kamer. Volgens de ministers onderstreept het advies het belang van veel van de al ingezette maatregelen. Naar aanleiding van het advies kondigen de ministers enkele nieuwe maatregelen aan die scholen en instellingen helpen ook op de lange termijn optimale kwaliteit te realiseren.

[Lees verder](#)

Ondervangen gevolgen coronacrisis voor onderwijs

De minister voor Basis- en Voortgezet onderwijs en Media heeft de Onderwijsraad gevraagd mee te denken over het ondervangen van de gevolgen van de coronacrisis voor het onderwijs. De raad adviseert de minister de aandacht vooral te richten op drie zaken, waaronder een centraal informatie- en ondersteuningspunt voor schoolbesturen en scholen. De ministers gebruiken het advies bij het uitwerken van maatregelen.

[Lees verder](#)

Traditioneel islamitisch als richting in het onderwijs

Is de grondslag ‘traditioneel islamitisch’ een richting waarvoor je met bekostiging van de overheid een nieuwe school kunt stichten? Op grond van het huidige toetsingskader adviseert de raad negatief. Naar aanleiding van het advies besluit minister Slob geen bekostiging toe te kennen aan de school die een stichting in Amsterdam wil beginnen.

[Lees verder](#)

Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek

De raad zet drie kanttekeningen bij de agenda en beveelt aan een perspectief uit te werken op het ‘wat’ en ‘waartoe’ van hoger onderwijs. Het is nodig een strategie te ontwikkelen op doorstroom en aansluiting binnen het hele onderwijsstelsel. Het moet daarbij uitdrukkelijk gaan om een langetermijnstrategie voor het hele onderwijs. Het advies wordt meegenomen in de verdere gesprekken over de Strategische Agenda. Zo vormt het onder andere een basis voor vragen vanuit de Tweede Kamer aan de minister tijdens het notaoverleg van de vaste commissie voor OCW op 10 februari 2020.

[Lees verder](#)

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
‘Lange lijnen voor de toekomst’*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
‘Verder kijken
dan het onderwijs’*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
‘Uit de school geklapt’*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Adviezen 2020

**Strategische agenda
hoger onderwijs en
onderzoek
27 januari 2020**

**Ondervangen
gevolgen coronacrisis
voor onderwijs
16 april 2020**

**Steeds inclusiever
23 juni 2020**

steeds
inclusiever
raad
wijs
onder

januari

februari

maart

april

mei

juni

juli

augustus

september

oktober

november

december

**Traditioneel
islamitisch als richting
in het onderwijs
20 februari 2020**

**Vooruitzien
voor jonge generaties
9 juni 2020**

vooruit
zien
voor jonge
generaties
raad
wijs
onder

**Een verkenning
van sekseverschillen
in het onderwijs
7 oktober 2020**

een verkenning van
seks
verschillen
in
het
onderwijs
raad
wijs
onder

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Adviezen in voorbereiding

De raad heeft eind 2020 zes adviezen in voorbereiding.

Onderwijstijd

Veel leraren in het primair onderwijs ervaren een hoge werkdruk of krijgen een burn-out. Welke dieperliggende problemen in de organisatie van het onderwijs en binnen de arbeidscultuur hangen hiermee samen?

[Lees verder](#)

Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel

Een sterk in het oog springend kenmerk van het Nederlandse onderwijsstelsel is de verregaande differentiatie. Hoe kunnen differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel beter recht doen aan de capaciteiten van alle leerlingen?

[Lees verder](#)

Vrijheid van onderwijs

Al ruim 100 jaar waarborgt de Grondwet dat we in Nederland vrijheid van onderwijs hebben en dat de overheid zorg draagt voor het onderwijs. Maar de vrijheid van onderwijs is niet onbegrensd. Hoe zijn deze grenzen duidelijker te bepalen?

[Lees verder](#)

Privaat aanbod in het onderwijs

Er zijn vele vormen van privaat onderwijs in Nederland. De coronacrisis lijkt deze ontwikkeling in het onderwijs te versterken. Wat betekent dat voor de toegankelijkheid van onderwijs en hoe borgt de overheid kwaliteit?

[Lees verder](#)

Extern toezicht

Rond extern toezicht in het onderwijs spelen veel ontwikkelingen en vragen. Met welke functies, bevoegdheden en instrumentarium kan het externe toezicht de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs nu en in de toekomst het best borgen?

[Lees verder](#)

Wetsvoorstel vervangend onderwijs bij richtingbezwaren

De minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media heeft de Onderwijsraad advies gevraagd over het wetsvoorstel over vervangend onderwijs bij richtingsbezwaren. Kan het wetsvoorstel in de huidige vorm ingediend worden?

[Lees verder](#)

inter view

Raadsadviseur
Mirjam Bakker
over sekseverschillen
in het onderwijs

verder
kijken
dan het
onderwijs

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Doen meisjes het beter dan jongens in het onderwijs en zo ja, waar komen de verschillen vandaan? De Onderwijsraad beantwoordde in oktober 2020 deze vraag van de Tweede Kamer. In de *Verkenning van sekseverschillen in het onderwijs* bekeek de raad het vraagstuk niet alleen vanuit het onderwijs, maar ook vanuit de arbeidsmarkt. Mirjam Bakker, projectleider van de verkenning, legt uit waarom.

“Het is best een controversieel onderwerp: de verschillen tussen meiden en jongens in het onderwijs”, zegt Bakker. “Er bestonden – en bestaan – veel meningen over, vooral over de vraag of en hoe hersenontwikkeling hierin een rol speelt. De Kamer vroeg ons naar aanleiding van verschillen die de inspectie constateerde, om goed uit te zoeken hoe het zit. Ook vanwege het kleine aantal meesters in het basisonderwijs en mogelijke gevolgen daarvan op prestaties van jongens.”

Het antwoord van de raad was: ja, meiden doen het op school beter dan jongens. Ze blijven minder vaak zitten, vallen minder vaak uit, halen vaker een diploma op een hoger niveau dan hun schooladvies en vormen de meerderheid van de studenten aan hbo-instellingen.

Maar daarmee was de raad er niet. De verschillen moesten worden verklaard en gewogen: hoe problematisch zijn ze?

Genderstereotyperingen

Bakker: “We hebben heel bewust vanuit een langetermijnperspectief gekeken. We vermoedden dat meiden het beter doen op scholen, maar dat het op de arbeidsmarkt omgekeerd is. Dat bleek zo te zijn. Daarbij kwam uit een wetenschappelijke meta-analyse dat hersenontwikkeling en vaardigheden de verschillen niet verklaren. Oververtegenwoordiging van vrouwen in het basisonderwijs speelde ook geen rol trouwens: mannelijke en vrouwelijke leraren blijken jongens en meiden op dezelfde manier te benaderen. De verklaring zit meer in omgevingsfactoren en in genderstereotyperingen. Toen was ons duidelijk dat niet alleen het onderwijs in actie moet komen.” De raad concludeerde dat verschillen er mogen zijn, maar niet als gevolg van beperkte keuzevrijheid en ongelijke kansen (bijvoorbeeld meiden die vooral kiezen voor onderwijs en zorg, jongens vooral voor techniek). De raad spreekt dan ook diverse partijen aan hier iets aan te doen: leraren, makers en gebruikers van lesmateriaal, arbeidsorganisaties, werkgevers en de overheid.

Alle partijen in beeld

Volgens Bakker kijkt de raad voor oplossingen regelmatig verder dan het eigen beleidsterrein. “We zijn ons er altijd van bewust dat er ná het onderwijs ook nog iets komt. We checken of we voor een adviesonderwerp alle partijen in beeld hebben en wie daarin precies welke rol heeft. In dit geval ging het ons

om bewustwording in de samenleving van de verschillende benadering van meiden en jongens. Voor het deel dat over de arbeidsmarkt gaat, hebben we gebruikgemaakt van de expertise van anderen, bijvoorbeeld de Sociaal-Economische Raad, het Sociaal en Cultureel Planbureau en het Centraal Planbureau.”

Het eindproduct is een verkenning, geen advies. Wat is het verschil? Bakker: “Een advies behandelt een concrete vraag en doet aanbevelingen. Een verkenning is meer een beschrijvend onderzoek naar een langetermijnontwikkeling die zichtbaar wordt in het onderwijs. De aanbevelingen zijn opener en vragen vaak om een herbezinning op thema’s waarvan we nog weinig weten, of ze vragen om nadere advisering.”

De publicatie heeft aandacht gekregen op het ministerie van OCW en in de media. De beleidsreactie van de minister volgt nog. Bakker heeft er begrip voor dat door corona veel aandacht uitgaat naar studievertraging en leerachterstanden. “Als straks weer gewoon onderwijs mogelijk is, verwacht ik opnieuw aandacht voor dit onderwerp.”

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
‘Lange lijnen voor de toekomst’*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
‘Verder kijken
dan het onderwijs’*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
‘Uit de school geklapt’*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

activiteiten van de raad

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

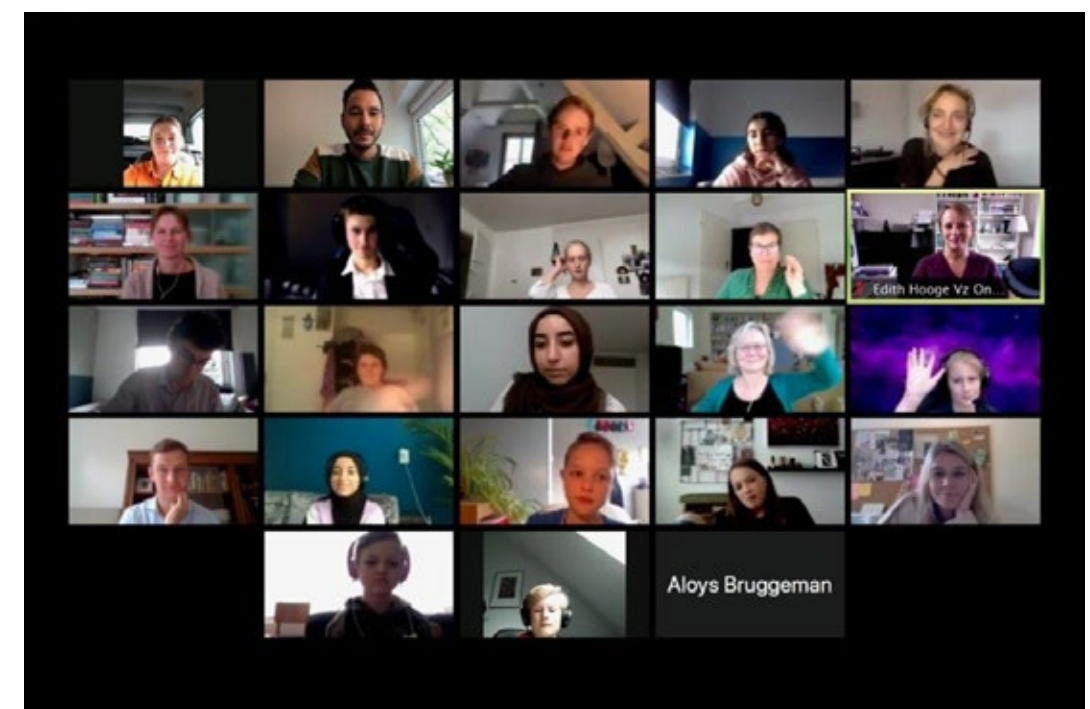
Colofon

In gesprek met de JongerenOnderwijsraad

Om goede adviezen te kunnen geven, zijn de ervaringen en meningen van leerlingen cruciaal voor de Onderwijsraad. De raad wil graag weten hoe het 'echt' gaat en voelt in het onderwijs. Daarom is er vanaf oktober 2019 een JongerenOnderwijsraad. Daarin zitten 18 leerlingen en studenten van diverse leeftijden en schooltypen. Zij delen twee jaar lang hun ervaringen, meningen en ideeën over het onderwijs in Nederland. Daarna start een nieuwe periode met andere leerlingen en studenten.

De JongerenOnderwijsraad is in 2020 drie keer digitaal bijeengekomen. Tijdens de eerste bijeenkomst op 1 april spraken de jongeren over hun eerste ervaringen met afstandsonderwijs. Op 18 mei werden ze uitgenodigd mee te denken over het tweede corona-advies van de raad. Tijdens de derde bijeenkomst op 30 september gingen de jongeren met elkaar in gesprek over privaat aanbod in het onderwijs.

[Lees meer](#)

‘Denkt u mee?’ Input bij adviezen in voorbereiding

De Onderwijsraad nodigt bij adviezen in voorbereiding iedereen uit om mee te denken. De raad heeft in 2020 een online oproep gedaan voor de adviezen over differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel, over onderwijstijd en over privaat aanbod in het onderwijs. De raad heeft daarnaast diverse online panels georganiseerd met betrokkenen uit het onderwijsveld, onder wie leraren, schoolleiders en hoogleraren. De Onderwijsraad heeft ook een online oproep gedaan om mee te denken over het Werkprogramma 2021. Wat zijn dé onderwerpen waar het in het onderwijs om gaat of moet gaan?

Denktank Coronacrisis

De Onderwijsraad neemt deel aan de Denktank Coronacrisis. Deze adviseert het kabinet over de gevolgen van de crisis en hoe de maatschappelijke en economische schade zo veel mogelijk beperkt kunnen blijven. De raad is betrokken bij diverse werkgroepen en heeft onder andere meegewerkt aan adviezen over kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt en een leven lang leren. De denktank bestaat uit een brede groep vertegenwoordigers van kennisinstututen, planbureaus en sociale partners.

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
‘Lange lijnen voor de toekomst’*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
‘Verder kijken
dan het onderwijs’*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
‘Uit de school geklapt’*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

inter view

Jongerenraadslid
Martin Pomper over de
JongerenOnderwijsraad

uit de school geklapt

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Martin Pomper is een van de achttien leden van de JongerenOnderwijsraad. Hij denkt graag mee, maar gaat bij het ene onderwerp meer rechtop zitten dan bij het andere. In 2020 had kansenongelijkheid in combinatie met de coronacrisis zijn warme belangstelling.

“De JongerenOnderwijsraad weerspiegelt hoe het gaat op scholen en universiteiten; wij geven eigenlijk een stand van zaken door”, zegt Pomper. “We geven onze overwegingen mee aan de Onderwijsraad, die deze verwerkt in de eigen adviezen. Je kunt denken dat het LAKS of de studentenoverleggen de meningen van jongeren overbrengen, maar dat is anders. Zij lobbyen actief voor middelbare scholieren en studenten en houden zich bezig met acute problemen. De JongerenOnderwijsraad buigt zich vaak over onderwerpen voor de langere termijn. En wij zijn volgens mij de enige jongeren die zich ook inzetten voor het basisonderwijs.”

Alles online

Onder normale omstandigheden komen de jongeren twee keer per jaar bijeen bij de Onderwijsraad. Maar in 2020 waren

alle bijeenkomsten online. Pomper: “Ik ben alleen in 2019 een keer naar Den Haag gereisd. Dat vond ik wel wat hebben, want ik kom daar anders nooit. Maar ik vind dat de Onderwijsraad er het beste van gemaakt heeft; we doen online min of meer hetzelfde als offline.” De jonge raadsleden – afkomstig van basisscholen, middelbare scholen, mbo-, hbo- en wo-instellingen – gaan tijdens de sessies bijvoorbeeld uiteen in groepjes, ingedeeld naar leeftijd en schoolsoort. Online gebeurt dat in ‘breakout rooms’. De groepjes discussiëren over stellingen die hen eerder zijn voorgelegd, zodat iedereen zich alvast kan inlezen.

Pomper heeft met het ene onderwerp meer dan met het andere. “Verschillen tussen jongens en meiden in het onderwijs spraken mij niet zo aan. Maar kansenongelijkheid en de toename daarvan door corona vond ik erg interessant. Het is toch heel wat anders of je zonder laptop in een krap appartement driehoog lessen op afstand moet volgen, of dat doet met je eigen laptop vanuit een groot huis met goede wifi. Op school krijgt iedereen dezelfde spullen; thuisonderwijs is oneerlijker. Ik vind het belangrijk dat aan te pakken.”

Icoontje op het scherm

In het voorjaar drong de JongerenOnderwijsraad erop aan dat de Onderwijsraad zich hard zou maken voor investeringen in laptops. Pomper uitte ook zijn bezorgdheid over de (voor hemzelf op handen zijnde) overgang van middelbare school naar vervolgonderwijs in ‘corona-setting’. “In juni zag ik onze meningen terug in een advies van de

Onderwijsraad. Er stond bijvoorbeeld duidelijk in dat scholen en universiteiten ook een belangrijke sociale functie hebben; dat had ik letterlijk zo gezegd. Toen wij het in de raad over online onderwijs hadden, was iedereen daar nog maar net mee bezig en vrij negatief. Natuurlijk zitten er mindere kanten aan. Ik zie ook klasgenoten die steeds minder online komen omdat ze ‘niet meer dan een icoontje op het scherm’ zijn. Maar er zijn ook positieve kanten. Ik hoef niet voor alles twee uur te reizen. En de kennismaking met mijn opleiding en medestudenten is veel beter gegaan dan ik had verwacht. Ik krijg in een klein groepje les, zodat ik mijn klasgenoten goed heb leren kennen. We worden gestimuleerd ook buiten lestijd online contact te houden. Ik ben wel benieuwd hoe anderen dat ervaren. Wat zijn de positieve en de negatieve aspecten van onderwijs op afstand? Misschien is het een idee zelf eens een onderwerp op de agenda te zetten.”

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
‘Lange lijnen voor de toekomst’*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
‘Verder kijken
dan het onderwijs’*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
‘Uit de school geklapt’*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

impact adviezen

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Vermeldingen in stukken Eerste en Tweede Kamer

In debatten in de Eerste en Tweede Kamer wordt regelmatig gerefereerd aan adviezen van de Onderwijsraad (zie figuur 2). De raad voedt zo met zijn adviezen het democratische besluitvormingsproces en draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijsbeleid en de -wetgeving.

Figuur 2. Vermeldingen in stukken in Eerste en Tweede Kamer 2019-2020

	2019	2020
Agenda		1
Handelingen	17	21
Kamervragen	5	5
Kamerstukken	100	156

Panelbijeenkomsten

De Onderwijsraad organiseert regelmatig panelbijeenkomsten om specifieke input te krijgen voor een advies waar de raad op dat moment aan werkt.

Figuur 3. Panels in 2020

20 maart	Online panel met deskundigen ten behoeve van een <i>Verkenning van sekseverschillen in het onderwijs</i>
6 mei	Online panel met leraren po, vo en so ten behoeve van advies <i>Vooruitzien voor jonge generaties</i>
7 mei	Online panel met bestuurders/schoolleiders po, vo, so ten behoeve van advies <i>Vooruitzien voor jonge generaties</i>
11 mei	Online panel met bestuurders mbo en ho ten behoeve van advies <i>Vooruitzien voor jonge generaties</i>
2 september	Expertseminar vrijheid van onderwijs met Nederlandse en Vlaamse experts
17 september	Online panel met leraren ten behoeve van advies <i>Onderwijstijd</i>
22 september	Online panel met schoolleiders ten behoeve van advies <i>Onderwijstijd</i>
28 september	Online panels met vo en mbo ten behoeve van advies <i>Privaat aanbod in het onderwijs</i>
9 november	Online panel met leraren brede brugklassen ten behoeve van advies <i>Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel</i>
10 november	Online panel met schoolleiders brede brugklassen ten behoeve van advies <i>Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel</i>
12 november	Online panel met afdelingsleiders, opleidingsdirecteuren en bestuurders mbo ten behoeve van advies <i>Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel</i>
13 november	Online panel met schoolleiders categorale gymnasia ten behoeve van advies <i>Differentiatie en selectie in het onderwijsstelsel</i>

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Presentaties en deelname aan bijeenkomsten

De raad vindt het belangrijk met presentaties en artikelen een breder publiek te informeren over de adviezen van de raad. Zowel raadsleden als raadsadviseurs brengen daarom op conferenties, seminars en andere bijeenkomsten de adviezen van de raad voor het voetlicht en gaan daar in gesprek over de adviezen.

Figuur 4. Presentaties en deelname aan bijeenkomsten in 2020

Datum	Wie	Wat
15 januari	Raadslid René Kneyber en raadsadviseur Martine Braaksma	Briefing Tweede Kamer over advies <i>Curriculumvernieuwing</i>
15 januari	Raadsadviseur Bregje Beerman	Presentatie over advies <i>Samen ten dienste van de school</i> aan BVS schooladvies
16 januari	Raadsvoorzitter Edith Hooge	Toelichting over advies <i>Samen ten dienste van de school</i> , bijeenkomst NRO-SIA SPRONG Educatief-programma
23 januari	Raadsadviseur Bregje Beerman	Gesprek met studenten uit Estland over onderwijs in Nederland
10 maart	Raadsadviseurs Bregje Beerman en Martine Braaksma	Presentatie over advies <i>Samen ten dienste van de school</i> bij Participantenraad stichting Technasium
11 maart	Raadsadviseurs Mirjam Bakker, Karin Westerbeek en Tyas Prevoo	Workshop over advies <i>Stand van Educatief Nederland</i> , studiedag Vecon
19 mei e.v.	Raadsvoorzitter Edith Hooge en secretaris-directeur Mirjam van Leeuwen	Deelname Denktank Coronacrisis met SCP, SER, De Nederlandsche Bank, CPB, CBS, VNG, WRR, Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, instituut Clingendael en ministeries van Sociale Zaken en Economische Zaken
27 mei	Raadslid Jasmijn Kester	Deelname livecast EduCAUTION Pakhuis de Zwijger over advies <i>Ondervangen gevolgen coronacrisis voor het onderwijs</i>
23 juni	Raadsvoorzitter Edith Hooge, raadslid Jasmijn Kester, secretaris-directeur Mirjam van Leeuwen en raadsadviseur Hein Broekkamp	Technische briefing over advies <i>Steeds inclusiever</i> Vaste Kamercommissie Onderwijs, Tweede Kamer
26 juni	Raadsadviseurs Raymond Kubben en Hein Broekkamp	Deelname aan De Klas (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid) over adviezen <i>Vooruitzien voor jonge generaties</i> en <i>Steeds inclusiever</i>
6 juli	Raadsvoorzitter Edith Hooge	Bijdrage over netwerken en het belang van samenwerking tussen onderwijs en praktijk. Webinar van Zorgtrainingscentrum, Zwolle
11 augustus	Raadslid Iliass El Hadioui	Deelname experttafel Effecten generieke lockdown op verzoek van programmadirecteur-generaal Samenleving en COVID-19, ministerie van OCW
25 augustus	Raadslid Rob Schuur	Presentatie over advies <i>Steeds inclusiever</i> voor het bestuur en de directie van De Onderwijsspecialisten (scholengroep voor speciaal onderwijs in Arnhem e.o.)
1 september	Raadsadviseurs Bregje Beerman en Hein Broekkamp	Presentatie en gesprek over advies <i>Steeds inclusiever</i> bij stichting CED-Groep
10 september	Raadsvoorzitter Edith Hooge	Verzorgen van inleiding op de algemene ledenvergadering van de PO-Raad over schaalgrootte in het onderwijs
25 september	Raadsvoorzitter Edith Hooge en raadslid René Kneyber	Bijdrage over onderwijs en kinderopvang, bijeenkomst KIK Kinderopvang

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

7 oktober	Raadsadviseur Hein Broekkamp	Presentatie advies <i>Steeds inclusiever</i> bij webinar Lerarencollectief over passend onderwijs
2 november	Raadsadviseur Hein Broekkamp	Toelichting advies <i>Steeds inclusiever</i> bij OCO-symposium Empathie en passend onderwijs
4 november	Raadsadviseur Hein Broekkamp	Toelichting advies <i>Steeds inclusiever</i> bij online kennissessie Sardes
11 november	Raadsadviseur Karin Westerbeek	Toelichting advies <i>Lees!</i> bij OSG Hugo de Groot in Rotterdam
23 november	Raadsvoorzitter Edith Hooge	Forumdeelnemer Staat van het Amsterdamse Primair Onderwijs
9 november	Raadsadviseurs Bregje Beerman en Hein Broekkamp	Gastcollege Universitaire Pabo van Amsterdam over adviezen <i>Steeds inclusiever en Onderwijstijd</i>
9 december	Raadsvoorzitter Edith Hooge en raadsadviseur Raymond Kubben	Presentatie bij bestuurdersnetwerk Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs
10 december	Raadsvoorzitter Edith Hooge en raadsadviseur Mirjam Bakker	Toelichting op de <i>Verkenning van sekseverschillen in het onderwijs</i> aan de directie Emancipatie van OCW

De raad in de media

De raad heeft in 2020 meer aandacht gekregen in de media dan in 2019, mede door de corona-adviezen. De raad is actief op Twitter en LinkedIn. Op LinkedIn is het aantal volgers flink gestegen.

Figuur 5. De raad in de media

	2019 (31 dec)	2020 (31 dec)
Vermeldingen in media	626	929
Persberichten	4	5
Interviews voorzitter	11	25
Volgers Twitter	21.975	22.527
Tweets	106	72
Retweets	937	583
Weergaven van tweets	564.103	385.509
Volgers LinkedIn	7.517	13.552
Updates LinkedIn	75	68
Weergaven updates	327.532	390.654

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Expertbijdragen *Het Financieele Dagblad*

Sinds 2020 levert de voorzitter van de Onderwijsraad regelmatig een expertbijdrage aan *Het Financieele Dagblad* over ontwikkelingen in het onderwijs.

Figuur 6. Expertbijdragen *Het Financieele Dagblad* in 2020

Datum	Titel
17 april	'Nu zien we hoe waardevol onze juffen, meesters en scholen zijn'
1 juni	'Nederlands onderwijs kan belofte van grote gelijkmaker steeds minder waarmaken'
29 juni	'Creëer volop ruimte op school voor discussie over discriminatie'
24 augustus	'Leerling en docent weten precies of het goed zit met de menselijke maat'
21 september	'Nu is het moment voor een doorbraak in de discussie rond een 'leven lang leren'
19 oktober	'Politiek, zorg dat ieder kind een goede start krijgt'
16 november	'Tekort aan praktijkuren in mbo roept om creatieve oplossingen'
20 december	'Onderwijs weerspiegelt ook het lelijke gezicht van meritocratisering'

Inhoud

Woord vooraf

Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'

3 Activiteiten van de raad

Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

samenstelling raad en bureau

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Op de foto
(van links naar rechts):

Staand:
Cor van Montfort
Susan te Pas
Pieter Huisman
Edith Hooge (voorzitter)
Rob Schuur
Jasmijn Kester
René Kneyber

Zittend:
Herman van de Werfhorst
Monique Volman

Niet op de foto:
Iliass El Hadioui

Overzicht raadsleden per 31 december 2020

Voorzitter

Edith Hooge
hoogleraar onderwijsbestuur bij TIAS, Universiteit van Tilburg

Leden

Iliass El Hadioui
stadssocioloog en onderwijsdenker, wetenschappelijk docent aan het Department of Psychology, Education and Child Studies (DPEC) van de Erasmus Universiteit in Rotterdam

Pieter Huisman
bijzonder hoogleraar onderwijsrecht aan de Erasmus School of Law te Rotterdam, senior adviseur bij Hobéon en onderzoeker/lid kenniskring lectoraat Public Governance Haagse Hogeschool

Jasmijn Kester
lid college van bestuur bij de Stichting voor Katholiek Primair Onderwijs Amersfoort (KPOA)

René Kneyber
trainer, uitgever en publicist, lid van de raad van toezicht van (school)stichting Fluenta. Voorheen wiskundeleraar op het vmbo.

Cor van Montfort
onderzoeker goed bestuur, kwaliteitszorg en lerend vermogen in het onderwijs aan de Vrije Universiteit Amsterdam en research fellow publiek-private samenwerking voor leefbare steden aan de Universiteit van Tilburg

Susan te Pas
decaan van het University College Utrecht (per januari 2021)

Rob Schuur (vicevoorzitter)
toezichthouder in het primair onderwijs, voorzitter van een samenwerkingsverband passend onderwijs in het voortgezet onderwijs. Tot 1 mei 2020 voorzitter van het college van bestuur van het regionaal opleidingscentrum Noorderpoort in Groningen

Monique Volman
hoogleraar onderwijskunde aan de Universiteit van Amsterdam

Herman van de Werfhorst
hoogleraar sociologie aan de Universiteit van Amsterdam

Secretaris

Mirjam van Leeuwen-Verhaar

Overzicht medewerkers bureau per 31 december 2020

Secretaris-directeur

Mirjam van Leeuwen-Verhaar

Senior raadsadviseur/plaatsvervangend secretaris

Karin Westerbeek

Raadsadviseurs

Mirjam Bakker

Bregje Beerman

Martine Braaksma

Hein Broekkamp

Frans Hoogendijk

Evelyn van Kampen

Raymond Kubben

Tyas Prevoo

Talitha Stam

Stijn Verbeek

Communicatieadviseurs

Fenna Knops

Sandra Loois

Algemene zaken

Maria Gresnigt-Bakx (directiesecretaris)

Erna van der Pauw (directiesecretaresse)

Marleen van Waasdijk (managementassistent)

Susanne van der Wilk (administratief en facilitair medewerker)

Financiële zaken

Madelon van Wandelen

Inhoud

Woord vooraf

*Raadslid Jasmijn Kester
'Lange lijnen voor de toekomst'*

1 Over de Onderwijsraad

2 Adviezen 2020

*Raadsadviseur Mirjam Bakker
'Verder kijken
dan het onderwijs'*

3 Activiteiten van de raad

*Lid JongerenOnderwijsraad
Martin Pomper
'Uit de school geklapt'*

4 Impact adviezen

5 Samenstelling raad en bureau

Colofon

Colofon

Onderwijsraad

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
www.onderwijsraad.nl
(070) 310 00 00

Ontwerp

thonik

Fotografie

Josje Deekens (foto's bij interviews)
Edwin Walvisch

Interviews

Willy Francissen